

στυλῶνεται στὴν Κρήτη, κλονίζεται ἀπὸ τὴν τούρ-
κικὴ κυριαρχία. Ἀπάνου ἀπὸ τὸ Σολωμὸ ἔρχεται
γιὰ τρίτη φορὰ ὁ σχολαστικὸς κλασικισμὸς. Ἡ
νέωτερον φιλολογία γυρίζει τῶρα πάλι μὲ δυνατὴ
ἀντίστασιν τῶν ἀκαδημαϊκῶν, στὸ δρόμον ποῦ
δείχνει διόφρασσα ἀκόμα τὰ χάρια τοῦ Σολωμοῦ.
Τὸ πάθος τοῦ ἀγῶνα καὶ τὸ ἰνδικαίον τοῦ ἔθνους
φαίνεται ζωηρότερον ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ. Οἱ ὅπα
δοὶ τοῦ Νέου ἀγωνίζονται: γιὰ τὰ ψηλότερα ἀγαθὰ
τοῦ ἔθνους τους, γιὰ μιὰ ἰθνηκὴ γλώσσα, μιὰ ἰθνη-
κὴ φιλολογία καὶ ἕν γένει γιὰ ἰθνηκὸ χαραχτήρα.

Τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς εἶναι μὲ τὸ μέρος τῶν
νέωτερον καὶ πρέπει νὰ εὐκόμιστε γιὰ καλὸ
τοῦ Ἑλλ. ἔθνους νὰ μὴν ἐμποδίσουμε πάλι ἡ βία
καὶ ἡ τύφλα τὸ ἐκκολλητικὸ βλάστημα τῆς κα-
λῆς φύσεως. Κάτι παραπάνου καὶ ἀπ' τὴν φιλολο-
γίαν κρέμεται τὸ ζήτημα—γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζή-
τημα δὲν ἀγγίζει μοναχὰ τὸ φιλολογικὸ καὶ παι-
δαγωγικὸ μὰ καὶ τὸ πολιτικὸ ἀκόμα. Ἡ ἑξαπλω-
τικὴ δύναμις τοῦ ἔθνους ἐμποδίζεται (ἔτσι λ. χ.
στὴν Μακεδονίαν) ἀπὸ τὴν ἀνάποδες γλωσσικὴς συν-
θετικῆς ποῦ φυσικὰ πρὸς πολὺ στὰ σχολεῖα τῆς σκλα-
βωνίας Ἑλλάδα; γίνονται δυσάρεστα αἰσθητικὰ. Ἐ-
θνὸς ποῦ παρατάει τὴν μητρικὴν τὴν γλώσσα καὶ φτά-
νει ὡς ἐκεῖ ποῦ νὰν τὴν βρῆκε μισοαρνιέται κιόλας τὴν
ὑπαρξὴν του τουλάχιστον στὰ μῆτια τῆς Ἑυρώπης.
Στὸ συναγωνισμὸ τοῦ πολιτισμοῦ μὲ τὰ λοιπὰ
ἔθνη τῆς Βαλκανικῆς ἢ Ἑλλάδα τότε μόνο θὰ μπο-
ρεῖσι μὲ σταθερὴ ἐπιτυχίαν νὰ παραβγῆ ὀτανόπως ὁ
ὅλος τὴν σφαῖρας τῆς ζωῆς ἔτσι καὶ στὸ ξεφανέρωμα
τῶν ἰδεῶν τῆς δὲν ἀποναρκωθεῖ, μὰ σεβαστεῖ τὴν
πρόδοσιν καὶ τὴν φυσικὴν ζευτυλίαν.

Πάτρα

ΜΥΡΙΑΕΛΛΑ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΡΑΜΑΤΑ

1 ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΕΘΑΜΕΝΟΙ

2—Ο ΑΣΩΤΟΣ

3—ΟΙ ΑΛΥΣΙΑΔΕΣ

Ποινοῦνται στὸ γραφεῖον τοῦ Νουμῶ 1 δραχμὴς
τὰ τρία. Μοναχὰ οἱ «Ἀλυσιάδες», τρεῖς δραχμὴς.
Στὴν ἐπαρχίαν καὶ στὸ ἐξωτερικὸν στέλνονται δίχως
παραπανιστὸ ἔξοδος γιὰ τὰ ταχυδρομικά.

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ*

Τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Πουλημένου (**) ἐπειδὴ ἀγγί-
ζει πολλὰ ζητήματα, δίνει καὶ ἀφορμὴν σὲ πολλῶν
εἰδῶν συζητήσεις. Ἀφίνοντας τὰ ἱστορικὰ νὰ συζη-
τηθοῦν ἀπὸ τοὺς πρὸ εἰδικούς, ἤθελα νὰ μιλήσω
ἐδῶ γιὰ ἕνα ὀρισμένον κομμάτι τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ,
ποῦ κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι ἀπὸ τὰ κυριώτερα,
γιὰ τὴν ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ πρὸ σπουδαῖα ὑλικά
τῆς βάσεως τοῦ συστήματός του.

Καὶ πρῶτα μιὰ ἀναγκαῖα ἐπεξηγήσις. Στὴν
Ἑλλάδα ὑπάρχουν δύο σχολαί ἀνθρώπων. Ἡ σχολὴ
τῶν ἀπαισιοδοξῶν καὶ ἡ σχολὴ τῶν αἰσιοδοξῶν. Οἱ
πρῶτοι ἐκυριαρχοῦσαν ὡς τὰ τῶρα, δείχνοντες ὅλες
τὴς λεπτοῖ ἐρεῖες τῆς σαπίλας τῆς κοινωνίας μας,
καυτηριάζοντας κάθε μέρα καὶ κάθε ὥρα καὶ τὸ πα-
ραμικρότερον σύμπτωμα τῆς διαφθορᾶς μας, βρίζον-
τας καὶ ὀλολύζοντας. Τίποτα ὅμως περισσώτερον.
Ὅλη ἡ δράσις τους καὶ ἡ πολιτικὴ τους περιορί-
ζονταν στὴς φωνὴς καὶ στὴν ἀπαισιοδοξίαν, μὲ κανεὶς
τους δὲ βγήκε τέλος πάντων νὰ μᾶς δείξῃ τὸν
τρόπον ποῦ θ' ἀπαλλαγτοῦμε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ
καὶ τὰ ψυχρὰ ποῦ μᾶς διηγόντουσαν. —Κατάντηρον
ὁ αὐτοῦ φανερώθηκε τῶρα τελευταῖα ἡ καινούργια
καὶ τρομερὴ τάξις τῶν αἰσιοδοξῶν. Ἐτούτοι οἱ χρι-
στιανοὶ τὰ βρῆσκον πάλαι ὅλα καλὰ καὶ ἄγνια, καὶ
ἐλπίζον μάλιστα πὸς ἡγήγορα ἢ φυλὴ μᾶς θὰ τρα-
βήξῃ μπροστά, δείχνοντας τὸ δρόμον γιὰ τὴν πρόδοσιν
καὶ στὴν σαπισμένην Ἑυρώπην, γιὰ τὴν φυλὴ μᾶς ἔχει
σπρίγγος νεανικὸν, ζωτικότηταν, ἐξυπνάδα κτλ. κτλ.
Βρίζουν οἱ πρῶτοι, ἐξυμνοῦν οἱ δεῦτεροι, φωνὴς ἐκεῖ-
νοι, φωνὴς ἐτούτοι καὶ τὸ πρᾶμα πάει λόντας. Τί
μένει τῶρα στὸ βάθος ἀπὸ ὅλες αὐτὴς τὴς φωνῆς;
Ἐνα μεγάλο καὶ βαθὺ τίποτα. Ἡ πολιτικὴ στὸ
μεταξὺ ἀκολουθεῖ τὸ χαθὰ τῆς, καὶ ἡ κοινωνία τὰ
καλαμπουρία τῆς.

Μὲς ὁ κύριον τὸ φαῦλον κύκλον φανερώθηκε πέρσου

*) Τὸ κομμάτι τοῦτο γράφτηκε πρὶν δημοσιεῖσθαι τὸ δεῦ-
τερον ἄρθρον τοῦ κ. Πουλημένου, ὅπου φαίνεται κάπως ρι-
ζοπατικώτερον ὁ κ. Π., ἔτσι ποῦ σὲ πολλὰ μέρη νὰ συ-
φωῶμε. Δημοσιεύοντας λοιπὸν τῶρα τὸ κομμάτι τοῦτο,
τὸ κάνω μόνο γιὰ νὰ παραβῆξω τὴν προσοχὴ ὅλων μᾶς σὲ
μιὰ ριζωμένην ἰδέαν ποῦχομε μέσα μᾶς γιὰ τὴν φυλὴ μᾶς,
παρίνοντες ἀφορμὴν ἀπὸ μιὰ ὀρισμένην περίοδον τοῦ πρώτου
ἄρθρου τοῦ κ. Π.

**) Κοίτα 311 φύλλον τοῦ «Νουμῶ». «Ἡ» Ἑλλάς καὶ ὁ
Κοινωνισμὸς.

τὸ βιβλίον τοῦ Σκληροῦ. Πρέπει νὰν τὸ κατατάξουμε
στὴν μιὰ ἀπ' τὴς δύο τοῦτες μερίδας; Ὅχι βέβαια.
Γιατὶ βασίζει μὲν ὁ Σκληρὸς τὴν πραγματείαν του
στὴν σαπίλα, παραδεχόμενος ἔτσι τὴς ἰδέας τῆς
πρώτης σχολῆς, ἀλλὰ διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν σχο-
λὴν αὐτήν, ποῦ ἡ ἐνέργειά τῆς εἶναι πέρα καὶ πέρα
οὐτοπιστικὴ. Καὶ διαφέρει, γιὰ τὴν ἐξηγεῖ τὴν σαπίλα
καὶ τὰ συμπτώματά τῆς καὶ δείχνει σύστημα ἐνέρ-
γειας γιὰ διόρθωσιν τοῦ κακοῦ.

Σὰ βιβλίον ὅμως στηριζόμενον στὴς ἰδέας τῶν
ἀπαισιοδοξῶν δὲν μπορούσε νὰ κοιταχθῆ μ' εἰσὶκὸ
μάτι ἀπὸ τὸν κ. Πουλημένου, ποῦ τὰ γραφόμενά του
μᾶς φανεροῦν πὸς ἀνήκει στὴν δευτέρην σχολὴν.
Καὶ διακρίνει μὲν τὸ σκοπὸν τοῦ Σκληροῦ, δὲ θέλει
ὅμως νὰ ἰδῆ, ποιομένους ἀπ' τὴς αἰσιοδοξῆς ἰδέας
του, τὴν ἐνδειξὴν καὶ τὴν ἐπεξηγήσιν τῆς σαπίλας
ποῦ ἐκθεται ἐκεῖνος. Ἐτσι, γράφει πὸς «λυπούμεθα
ποῦ οἱ κατηγορίες κατὰ τῆς ἀστικῆς» μᾶς τὰ-
ξέως δὲν εἶναι συγκεκριμέναι καὶ σαφεῖς. Οὔτε
καταχρήσεις καταγγέλλονται, οὔτε ἀδικεῖς ἐκμε-
ταλλεύσεις, οὔτε ἰδέες ὀπισθοδρομικῆς, ἀλλὰ κα-
ταγγέλεται ὡς στασιμότης καὶ σαπίλα τῆς ἀστικῆς
μᾶς τάξεως τὸ ρουσφεῖ...

Τοῦτο τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Π. ἀπὸ τὰ λόγια
τοῦ Σκληροῦ γιὰ τὴν ἀστικὴν μᾶς τάξιν, εἶναι ἐκ
διαμέτρου ἀντίθετον ἀπὸ κείνον ποῦ σκέφτηκε καὶ
ἀποτύπωσεν μὲ λόγια στὸ βιβλίον τοῦ ἐκεῖνος. Οὔτε
ἀσφαῖς εἶναι οἱ κατηγορίες, οὔτε κατηγορεῖται τὸ
ρουσφεῖ μόνον γιὰ σαπίλα.

Καὶ γιὰ νὰ ἐξηγηθῶ: Δυὸ πράγματα, ἀπ' ὅσα
καταλαβαίνω, παραδέχεται ὁ Σκληρὸς γιὰ κεντρι-
κὰς αἰτίαι τῆς τωρινῆς μούχλας. Πρῶτον, τὴν ψευτο-
φουδαλικὴν ἰδεολογίαν ποῦ ἀκολούθησε ἡ κυριαρχοῦσα
ἀστικὴ τάξις, καὶ δεύτερον, τὴν ἀνεξέλεγκτην κυ-
ριαρχίαν τῆς τάξεως αὐτῆς. Καὶ ἡ δευτέρη μάλιστα
αἰτία μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἕν μέρει ἐπακολούθημα
τῆς πρώτης.

Καὶ ἐξηγεῖ: Ἡ πλουτοκρατία ἕνα πῆρε τὴν
διοίκησιν τοῦ κράτους στὰ χεῖρα τῆς, ἔχοντας ὑπ'
ὄψην πὸς τὸ ἑλληνικὸν κράτος δὲν περιεῖχε ὀλόκληρον
τὸ στοιχεῖον τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅφειλε κατ' ἀνάγκην
νὰ ὑποστηρίξῃ στὸ πρόσωπον τοῦ Πατριάρχου τὸν
ἀγνωστο ἀριθμὸν τῶν ἄλλων ὀμοφύλων, ὑποστηρίζον-
τας ἔτσι ἕνα μισοφουδαλικὸν, πατριαρχεικὸν σύστημα.
Ἀκολουθώντας τέτοια πολιτικὴ πρὸς τοὺς ἔξω
Ἕλληνας δὲν μπορούσε ν' ἀκολουθήσῃ ἀντίθετη πρὸς
τοὺς μέσκα, καὶ ἔτσι ὁ ἀριστοκρατικὸς ἰδεαλισμὸς

Πρωτόφαντον δὲν ἦταν τὸ κακὸν, ἀλλὰ καὶ ὁ δρό-
μος στὰ βουὰ ποτὲ κλεισμένους τόσο ἀπὸ τὰ χιόνια,
τὰ παιδιὰ τέσσαρα καὶ ἡ κυρὰ Θώμην τῆς
γνώμης καὶ μὴν κουβαληθοῦν ἐκεῖ νὰ καρτεροῦσαν
τὸν ξαναδιορισμὸν.

Σὲ τέτιαν ὄρα βρέθηκε σαπίλα σωτηρίας ἡ καὶ
λια τοῦ σουλιώτη καπετάνου. Στὴς δύο τῆς κάμα-
ρες ἔπρεπε νὰ στριμωχθῆ ὅπως ἔπος ἡ φαρμακίαν καὶ
ἡ πρῶτην ἐπαρχίαν νὰ στήσῃ στὸ κατωγὶ τὸν ἀργα-
λὸν γιὰ τὰ προικία τῆς Φρόσως, τῆς μεγάλης κό-
ρης. Ἦταν ὁ ἴδιος ἀργαλιὸς ποῦ τῆς εἶχε ὑφάνει ἡ
μάννη τῆς καὶ τὰ δικὰ τῆς προικία καὶ ἡ ἐπαρχίαν
τὸν κουβαλοῦσε χρῆσιμον θυμητικὸν ὅπου καὶ ἂν πῆ-
γαινε. Ἡ ἡ ἀνοιχτὴ, σὴν ἦρθε, τοὺς βρῆκε ὅλους βο-
λεμένους: μιὰ χαρὰ στὴν παλιὰ κούλια. Ἡ γέριχην
μελικκιὰ μπροστὰ στὸ νεροχῆτην ἔξω στὴν σκάλα
μάζευσεν πλήθια τὰ πουλιά γιὰ νὰ ποῦξ λογιάζοντες τὰ
ὄνειρα τῆς Φρόσως, μὲ τὸν καρπὸν τῆς ἐφρόδιαζε τὴν
σκιάστρα τοῦ μοναχικοῦ ἀγοριῶν Γεσίλαν καὶ ἔριχνε
ἰσκιον δροσερὸν τὸ καλοκαίρι στὸ ρούφωμα τὰ ποταμι-
τιανῶν καφέ τοῦ Θώμου Κρανιά: ἡ ἀκροποταμίαν
μὲ τὰ γυλιστερὰ πεντέβολα καὶ τὴν ἐρμιάν τῆς
ἐπλώνονταν πλατὰ νὰ τρέχουν οἱ δύο ἄλλες θυγα-
τέρες ζυπόλυτες καὶ νὰ μὴ χαλὰν παπούτσιαν τὰ-

πόμερον, ἡ μοναχὴ σὴν παραγγελέμενα γιὰ τὴν
πρῶτην ἐπαρχίαν, νὰ κάνῃ μοναχὴν μὲ τὴν μεγάλην
κόρη τῆς: ὅλες τὴς δουλιὴς χωρὶς κανέναν νὰ τὴς
βλέπῃ: τέλος πάντων κελτοῦ ἀληθινὸ ἢ κούλια
τοῦ σουλιώτη γιὰ ἕνα παυτανία ὑπάλληλον. Ἡ
κόρη τοῦ παλιοῦ δημάρχου ἀπόδειχνε ἄλλη μιὰ
φορὰ τὸ γνωστικὸν τῆς τοῦ στὸν ἔντρα τῆς καὶ τοῦ-
τος βαρκοεστιαμῆος πρὸς ἀπ' τὸ σῆμα ἀπίθω, ἂν
εἶχε κλείσῃ τὴν σύνταξιν, θὰ προτιμοῦσε τὴν ἡσυχίαν
τῆς γωνίας αὐτῆς ἀπ' ὅλες τὴς ἐπαρχικῆς τιμῆς, τὰ
πλεῖστα, ποῦ πᾶν στὸν ἀνεμὸ ὅπως καὶ ἔρχονταν,
τὰ πικισίαν, ποῦ χαλὰν μοναχὰ τὸ στομάχι.
Ἀπὸ τὸ τελευταῖον σὸς ἀπὸ πρᾶτον δὲν εἶχε ἀ-
κόμα ὁ Θώμος Κρανιά: ὡς τόσο εἶε ποῦ κέντρωνε
τὴς ἀγροτικῆς στὴν κῆπον, ἢ κλά:ωνε τὴν κληματα-
ριαν μὲ τὸ φτακὺλον ὅσο μπορούσε πρὸς ψηλά, γιὰ νὰ
μὴ φτάνουν τὰ ζυκίμια οἱ κόρες του τὴς ἀγοριδῆς
(ποῦ ἔκοβαν τὸ φαγὶ μ' αὐτῆς καὶ γλύτωναν λε-
μόνια), μιὰ κάπια θλίψη ἔσμιγε μέσα του μὲ τὴν
χαρὰ τῆς ὄρας, ποῦ, ἀλλάζοντας τὰ πράγματα,
θὰ τὸν ἔριχναν ξανά στὴν περιπλάνησιν.

Καὶ πράγματι αὐτὰ δὲν ἀργῆσαν νὰλλάξουν. Ὁ
Δῆμος Κρανιάς ἦρθε στὴν ἐξουσίαν πάλι καὶ τὰ εἰ-
δύλλικα ὄνειρα τοῦ παυτανία ἔδοσαν τόπον σὲ πε-

ζότερα ἐντιχίαν. Ἡ κυρὰ Θώμην ἔχρισεν τὸν λιαν-
νοῦντασκα καὶ ἡ ἀμφιβολίαν ἦταν μόνο ἂν τὰ
μπαούλα θὰ δεθοῦν γιὰ μακρινὴν ταξίδιν ἢ μοναχὰ
γιὰ τὸ ἐπαρχεῖον μέσα στὴν πόλιν. Ἀπάνω αὐτοῦ
ὅμως ἦρθε τὸ ἀνεπὶντασκα. Ἡ νῆα κυβέρονση κατάρ-
γησεν τὰ ἐπαρχεῖα καὶ ὁ πρῶτην ἐπαρχος ἔπρεπε νὰ
στρέψῃ νὰ πάῃ γραμματικὸς σὲ νομαρχίαν Γραμμα-
τικὸς ὁ Θώμος Κρανιάς, ὁ δὴμάρχος ἕνα κερσὸν!
Τὸ ἐλαχιστον διευθυντῆς, ἐπίμνε ἡ πρῶτην ἐπαρχίαν.
Μὰ μιὰ ματιὰ στὰ πῆδια τῶν παιδιῶν, στὰ
σύγνεφα ποῦ ὄλοια χαμῆλωναν ἀπ' τὰ βουὰ, ἐν-
ἀντριχίαντα ψιλὸ ἀπ' τὸ βριαθᾶκι τῆς ποτα-
μίας καὶ ἀπὸ τὸ χρέος τοῦ μπακάλιν καὶ ὁ Θώμος
δέχτηκε. Μὰ ἡ δυσκολίαν δὲν ἦταν μοναχὰ στὸ πέ-
σιμο τῆς μήτης. Δίχως νοκίαν τζάμπαν πιά, δίχως
τυχερά, δίχως πεσικίαν, μὲ τὸ μιστὸν ξερὸ πὸς θὰ
τὰ βγάλουν πέρα ἐξ νομάτοι; Ἡ φρόνησιν τῆς κυρᾶ
Θώμην καὶ ἦρθε εὐκαλὰ τὴ λύσις. Νὰ πᾶν ὁ ἔν-
τρας τῆς μοναχῆς στὴν θέσιν του. Αὐτὴ καὶ τὰ παι-
διὰ μ' ἐκεῖ τὰ λιγοστὰ πρὸς τὸν στέλνῃ, θὰ
οἰκονομηθοῦν καλλίτερον ἐδῶ στὴν ἐρμιαν, παρὰ στὴν
πολιτείαν ποῦ θέλουν λούσκα, φορέματα, σπῆτι καλὸ
καὶ χῶμα δούλα. Ἐκεῖ πρέπει νὰ φαίνωνται, ὅπως
ἀξίζει στὴν θέσιν τους καὶ στὸνομα τῆς φαρμακίαν.

των Πτεριρχικών αντιγράφηκε κατὰ γράμμα καὶ στοὺς ἐλεύθερους Ἕλληνας, σ' ἓνα κράτος καθολοκληρίαν ἀδικό. φτιάνοντας ἔτσι ἓνα ἀλλόκοτο, ἄμορφο σύστημα, τοῦ ὁποίου τὸ κύριο χαρακτηριστικό εἶταν ἡ ὀπισθοδρόμηση. «Πᾶσα, ἔστω καὶ βαθμιαία ἐνεργητικὴ μεταρρύθμιση, σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ τὰς νέας ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ, . . . δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ τύχῃ ἀμειλίκτης καταδιώξεως ὡς ἀντιβαίνουσα πρὸς τὰς αἰστορικός παραδόσεις» καὶ τὴν ἱστορικὴν δὴθεν «ἐνότητα» τοῦ ἔθνους. Τοιοῦτοτρόπως τὸ πρῶτον καὶ τὸ μέλλον μὲ ἐλαφρὰν τὴν συνείδησιν σπαραχίζονται εἰς τὸ παρελθόν 1» Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν τούτη τῶν ἱστορικών παραδόσεων ἔφερε τὴν ψευδοφουδαϊκὴν ἰδεολογίαν, δολοκλήρη οὐτοπιστικὸν σύστημα, ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ ἑλληνικὸν κράτος.

Ἡ δευτέρη αἰτία τώρα: «Ἡ ἀνεξέλεγκτη κυριαρχία τῆς πλουτοκρατίας». Ἐἴτα, δυνατό νὰ γίνῃ ἀλλιῶς; Ὅχι. Γιατὶ «ἰθαγενὴς ἀριστοκρατία λείπει, ὡς ἐκ τούτου καὶ οὐδεμία πίσις ἢ ἐξέλεξις ἄν.θεν. Ἐπίσης πλήρης ἑλλειψίς ἀντιπολιτεύσεως κατωθεν. Ὁ κατώτερος λαὸς ἐστερνημένος οἰκισθῆναι κοινωνικῆς μορφώσεως. . . κοιμάται βαθεῖα 1» Καὶ ἡ δευτέρη τούτη αἰτία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης, γιατί ἡ κυριαρχοῦσα τάξη μὲ τὴν πολιτικὴν τῆς μεγάλης ἰδέας καὶ τῶν μεγάλων λέξεων, κατώρθωσε ν' ἀποκοιμήσῃ τὸ λαόν, ἐπομένως, τὴ μοναδικὴν ἀντίρρηση ποὺ μπορούσε νὰ ἔχῃ.

Αὐτὲς εἶναι οἱ κεντρικὲς αἰτίαι ποὺ βάζει ἡ Σκληρὸς. Ὅποιος τις νοιώσει καὶ τις παραδεχθεῖ, θὰ συμφωνήσῃ μαζί του, πῶς ὄχι μόνον τὸ ρουσφέτι, μὰ καὶ ὅλα τὰλλα, γλώσσα, θρησκεία, ἐπιστήμη, τέχνη κτλ. εἶναι ἀπλὰ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ καὶ ἀναγκία ἀποτελέσματα τῶν δυὸ αὐτῶν αἰτιῶν (ποὺ βραβαίνουν κατ' εὐθέταν καὶ μονάχα τὴν κυριαρχοῦσα πλουτοκρατία), καὶ πῶς ἀκριτικὴ δευτερευόντων ἢ τριτερευόντων ἀνωμάτων συμπτωμάτων εἶναι ἐντελῶς ἄσκοπος ἐν ὄσῳ δὲν θίγεται ἡ κεντρικὴ αἰτία.»

Οἱ κατηγορίαι λοιπὸν τοῦ Σκληροῦ πρὸς τὴν κυριαρχοῦσα τάξιν εἶναι, θαρρῶ, σαφέστατες καὶ καθαρῶτατες. Τὸ ὅτι τώρα ὁ κ. Π. δὲν τις βρῖσκει τίποτες, θὰ πῆ πῶς; ἢ δὲ διαβάσει τὸ «Κοινωνικὸν μας ζήτημα» καὶ τοῦ διαγρήθηκε ἄλλος τὸ περιεχόμενόν του, ἢ τὸ διάβασε μὲν ὁ ἴδιος, ἀλλὰ τὸ βράδῳ σὲ κρεβάτι του, μὲ τὸ κερί, δταν τὰ βλέφαρά του βραβαίνουν κ' ἐπεφταν. Καὶ εἶναι κήρυμας πῶς οἱ περισσότεροι ἀπ' ὅσους τὸ διαβάσαν, ἔτσι τὸ

διαβάσαν κ' ἐκείνοι. Γιατὶ ἀλλιῶς ἡ συζήτηση ποὺ ἀνοίχτηκε θὰ εἴσκαε σὲ πολλὰς μεριεὶς ἀντίπαλο, καὶ δὲ θὰ γύριζε μοναχὰ στὰ τρία τέσσερα πρόσωπα, ποὺ κουράστηκαν στὸ τέλος νὰ συζητοῦν, βλέποντας τέτοια ἄνεγκρική ἀδιαφορία γύρωθ' αὐτοὺς. Ὅμως ἓνα τέτοιο συνοπτικώτατο, ἀλλὰ καὶ πλούσιο σὲ ἰδέας βιβλίον δὲν ἔπρεπε νὰ διαβάζεται ἐπιπολαία, σὰν ἀνάγνωσμα βραδυῆς ἐφημερίδας, μὰ νὰ μελετιέται.

Καὶ γιὰ νὰ ρθῶμε στὸ ἄλλο σημεῖο: Λέει ὁ κ. Πουλημένος. «Ἐχομε τὴν πεποίθησιν ποὺ δταν φθάσῃ ἡ κρίσιμη στιγμή, θὰ καταρέψῃ ἡ κουρασμένος κόσμος τῆς Δύσεως, καὶ δὲν ἀμφισβᾶλλομε ποὺ τότε τὸ μέλλον εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπῃ θ' ἀνήκῃ στὴ ζωτικότερη τῶν συγχρόνων φυλῶν, τὴν ἑλληνικὴν.» Ἡ ἔκφρασις τούτη κάθε ἄλλο παρὰ παραξένη ἢ καινούργια μὰς φαίνεται. Τὴν ἀκούμε δὲ κάθε μέρα. Καὶ τὴν ἐμάθαμε πρῶτα πρῶτα στὸ σχολεῖο. — Ἄλλ' πρὶν μποῦμε στὶς λεπτομέρειαι, ἄς ὀρίσωμε κάπως σαφέστερα τὴ ζωτικότηταν. Ποιά εἶναι τὰ ἐξωτερικά τῆς γιωρίσματα; Ἡ φιλεργία, ἡ ἐκπολιτιστικὴ κίνησις, ἡ ἐκλαίψεσις τῆς ἐπιστήμης, τὸ δημιουργικὸ πνεῦμα, ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς κτλ.

Ἄς παραβάλομε τώρα τὴ ζωτικότερη τῶν φυλῶν, τὴν ἑλληνικὴν, μὲ μιὰ ἀπὸ τίς κουρασμένες φυλὰς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Καὶ ἐπειδὴ ὁ κ. Π. ζῆ στὴ Λειψία, ἄς παραβάλομε τοὺς Ἕλληνας μὲ τοὺς Γερμανοὺς.

Ζῶ κ' ἐγὼ σὲ μιὰ γερμανικὴ πόλη, ὅμως πολὺ μικρότερη ἀπὸ κείνη ποὺ διαλέξε ὁ κ. Π. Οἱ κάτοικοί τῆς δὲν εἶναι περισσότεροι ἀπὸ 30,000. Ἡ ζωὴ τῆς, ἡρεμὴ στὴν ποικιλία τῆς. Καὶ αὐτὸ δίνει εὐκαιρία νὰ μελετήσῃς τὸ λαόν, τὰ γούστα του, τὴν ἀνάπτυξή του. Ἐτσι εἶδα κ' ἐγὼ μὲ λύπη μου τὴ διαφορὰ ποὺ μὰς χωρίζει ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Ἡ μικρὴ κοινωνία κάνει νὰ μὴ σοῦ ξεφεύγῃ οὔτε τὸ παραμικρὸ σημεῖον τῆς ζωῆς τῆς, ἄμα ἔχεις ὄρεξιν νὰ ἴδῃς. Δὲν παραμένει γιὰ πολὺν καιρὸ συνεχῶς σὲ μεγαλύτερες γερμανικὲς πόλεις, ἀλλὰ ἡ ζωὴ μὲς μικρῆς πόλης δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀντανάκλασις τῆς ζωῆς ὀλόκληρης τῆς φυλῆς. Ἐτσι τὰ σημεῖα τῆς ζωτικότητος, ποὺ μοῦ δίνει ἡ μικρὴ κοινωνία ποὺ ζῶ, μποροῦνε νὰ ἐφαρμοστοῦν σὲ ὅλη τὴ φυλή.

Ἡ ἐργασία παίζει τὸν πρῶτον ρόλον. Ὑπάρχει

ἔδῳ ἐργαστασιὸν φημισμένον σ' ὄλον τὸν κόσμον, μὲ τρεῖς χιλιάδες ἐργάται. Ζητιάνοι στὸ δρόμον δὲ θὰ συναπαντήσῃς. Κανένας δὲ θὰ καμωθῇ νὰ σὲ ξεγελάσῃ ἂν τυχῶ κ' ἐρῇ σὲ δολοπηφίαις μαζί σου. Φανερὰ σημεῖον τοῦ λαοῦ, ποὺ ἀγαπᾷ τὴ δουλειάν. Κι' ἄμα ὁ λαὸς ἀγαπᾷ τὴ δουλειάν πηγαίνει μπροστά. Καὶ γιὰ ν' ἀγαπάει τὴ δουλειάν θὰ πῆ πῶς ἔχει ζωὴ μέσα του κι' ὄρεξιν νὰ κουνιθῇ.

Σύγκριμα μὲ τὴν ἐργασία ποὺ τοῦ δίνει, φροντίζει ἡ κοινωνία καὶ νὰν τὸν μορφώσῃ. Κι' ἀγαπᾷ νὰ τὸν βλέπει νὰ μορφώνεται. Διακρίσεις σ' ἀνοίχτες σάλας γι οὐνεκὶ κάθε μέρα, ἢ μιὰ ἀπάνου στὴν ἄλλη. Γιὰ ὅλα τὰ κοινὰ καὶ ζητήματα. Κι' ὁ ἐργάτης, κι' ὁ μπακάλης, κ' ἡ δούλα, πάνε τὸ βράδῳ κι' ἀκούνε. Αἰστανονται ἐνδικέρο, ἀναγκη νὰ πάν ν' ἀκούσουν. Καὶ μὲ τὸ νὰ παρακολουθοῦν ταχτικὰ μορφώνονται ἔτσι, ποὺ ξέρουν ἔπειτα νὰ συζητοῦν μὲ τὸν ἴδιον τὸν καθηγητὴν ποὺ μιλάει. Κ' αἰστανονται τὴν ἀνάγκη τῆς σκέψης.

Ἡ θρησκεία, ὁ σοσιαλισμὸς, τὸ ζήτημα τῆς χειραφέτησης, εἶναι θεματα ἀπὸ καθημερινῆς διαλέξεαι. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους τοὺς δικούς μας τολμᾷ ποτε, ὄχι νὰ μιλήσῃ δημοσίαι, μὰ ν' ἀγγίξῃ μόνον, ἔστω καὶ μὲ πλάγιον τρόπο, ἓνα ἀπὸ τὰ ζητήματα τούτα; Ἐδῶ προχθὲς ἀκουστικὴ μιὰ διαλέξις μὲ θέμα: «Αὐτόματη γεννησις ἢ δημιουργία;» Μίλησε ὁ σύλλογος τῶν Μονιστῶν στὸ λαόν, ζητώντας νὰν τοῦ δημιουργήσῃ μιὰ καινούργια, πιὸ φιλελεύθερη θρησκεία. Κι' ὁ λαὸς γιόμισε τὴν αἴθουσαν. Κ' αἰστανονται τὴν ἀνάγκη πιὸ φιλελεύθερης θρησκείαις οἱ ἄνθρωποι ἔδῳ, ποὺ βραβαίνει τὸ ἀπλούστερον καὶ φιλελευτερώτερον ἡρησκίωμα: Ὁ προτεσταντισμὸς! Ἐμεῖς ὅμως κρατοῦμε τίς πόρτες μας διπλωμανταλωμένες. Πρέπει νὰ φυλάμε τοὺς ἐθνικούς μας θησαυρούς! Κι' ἂν τολμήσῃ κανεὶς κημιὰ φορὰ ν' ἀνοίξῃ μιὰ χαραμάδα, γιὰ νὰ φυσήσῃ ἑλφρὰ μὲσθ ὁ καθαρὸς ἀέρας καὶ νὰ καθαρῆσῃ τὴ μουχλιασμένη ἀτμοσφαιρα, θαν τὸ πνίξουσι οἱ καλοβεληταδες τοῦ ἔθνους καὶ θὰ σπάσουν τίς κρηπίδας τοὺς οἱ ἑκατόν ὀγδόντα πέντε ἐκκλησίαις ποὺ λειτουργοῦνε στὴν Ἀθήνα, φωνάζοντας τὸ λαόν ν' ἀποτελεώσῃ τὸν προδότη. Γι' αὐτὸ ὅμως καὶ βλέπομε πῶς ὁ γερμανικὸς λαὸς εἶναι ὄχι μόνον ὁ πιὸ ἀναπτυγμένος ἴσως, ἀλλὰ καὶ σχετικῶς ὁ τιμιώτερος τοῦ κόσμου.

Ὑπάρχουν ἔδῳ βιβλιοθήκαις ποὺ ἀπλοποιοῦν ἐπισημαντικὰ συγγράματα γιὰ νὰ μπορῇ νὰν τὰ δια

ἔδῳ συνήθισαν, ἔδῳ, ὅπως καὶ νὰ ζοῦν, τοὺς ξέροι καὶ τοὺς ἔχτιμαίει ὄλος ὁ κόσμος.

Ὁ Ὅμιος Κρανιὸς ἀναγνώρισε τὴ λογικὴ καὶ μὲ καρδιά θλιμένη ἔφρισε τὴν κούλια τῆς κοπέτας μου, τὸ σκάκισμα στὸν κήπον καὶ τοὺς ἀγαπημένους του. Πικρὸς ἦταν ὁ χωρισμὸς καὶ στὴ γυναίκα του κ' ἦσαν στιγμὲς ποὺ τὸ μετάνιασε γιὰ τὴν ἀπόφασή τῆς. Μὰ οἱ προσφάτοις ποὺ ἔφερε στὸν ἄντρα τῆς δὲν ἦταν μόνος λόγος ποὺ τὴν ἔκαμε νὰ βρῇ τὴ λύση αὐτή.

Κάπια ἄλλη σκέψῃ κρύβονταν πίσω ἀπὸ κείνες, καὶ ἄλλο μελετοῦσε μέσα τῆς, τὸ ἴδιο πράγμα ποὺ τὴν ἔκαμε πρωτῆτερα νὰ προτιμήσῃ αὐτὴ τὴ στενὴ κούλια ἀπ' τὴν ἄπληρωτὰ τέρχοντικὴ τῆς ἀδερφῆς τῆς στὸ χωριόν. Ἐνα πλουσιόπαιδον τοῦ τόπου ἔδῳ τριγύριζε ἀπὸ καιρὸ τὴ Φρόσω τῆς, ἀπόταν καθουταν ἀκόμα στὸ ἐπαρχεῖον. Στὸ πρῶτον δὲν τῆς ἄρεσε τῆς μάννας. Ἡ ἀράδα τῆς δουκατέρας τῆς δὲν ἦταν νὰ κρημιέται στὰ παραθύρα. Τὴ φιδέριζε πῶς θὰ τῆς κόψῃ τὰ μαλλιά, θὰ βάλῃ τὸν πατέρα τῆς νὰ τὴ λιανήσῃ, μιὰ μέρα κιάλα ποὺ τὴν ξαδιαντράπηκε τῆς ἀστραψὴ ἢ ἴδιαι δυὸ τρεῖς στὰ μάγουλα μὰ ἀγάγια ἀγάγια ἦρθε δίχως νὰ τὸ νιώσῃ σὲ λογικότερον συλλογισμό. Ἄν δὲν τηρᾶξῃ

μοναχὴ τῆς ἢ κόρη τῆς, ποιὸς θὰ τῆς βρῇ τὸν ἄντρα; Ὁ πατέρας τῆς θὰ τῆς τὸν βρῇ στὸν καφενεόν, ἢ θάρθουν μοναχὰ τοὺς τὰ πειζηπόπουλα νὰ τὴ γυρέψου ἀπ' τὴν κούλια; Ἰνόμοια τῆς φημελιάς τῆς τίμιον εἶναι βέβαια κὶ ἀκουσμένο κ' ἡ κόρη τῆς νοικοκυρὰ κὶ ὁμορφὴ κοινὴ στᾶλλα, μὰ ὅπως κατάντησε ὁ κειρὸς μας, ἔλ' οἱ γαμπροὶ ρωτᾶνε πρῶτα πόσα ἔχει ἡ κόρη. Κ' ἡ δουκατέρα τῆς ποὺ νὰ τὰ βρῇ; Ἄπ' τὸ καζάντι τοῦ πατέρα μὲ τὸ ἐπαρχεῖον, ἢ ἀπ' τίς πέντε δέκα πεζούλες ποὺ ἔχει ἢ μάννα στὸ χωριὸν δική τῆς προίκα; Ἄλλο δὲν τῆς μένει λοιπὸν παρὰ πῶς νὰ μπερδέψῃ κανέναν μὲ τὰ κάλλη τῆς καὶ νὰ σιγουρευθῇ. Δύσκολα χρόνια. Οἱ ἄλλαι δυὸ κατόπι τῆς ἀξιοῦνε μὲ τὸ φουρκίδι.

Ἐτσι σκέπτονταν ἡ κυρὸ Ὅμιος κὶ ἄρχισε νὰ κλῆ τὰ μάτια στὰργολαβισμα τῆς κόρης τῆς. Κάπιας ἀμφοβολίας τῆς γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ νέου ποὺ τὴν κληνοῦσε, τίς σκόρπισε ἡ ἀπάντησις μιὰς φιλενάδας τῆς, μιὰς προετιῆς, ποὺ τὴν ἔβαλε νὰ τὸν ξετάξῃ ἀπόξω ἀπόξω: «Τὸ παιδί ἔχει καλὸν στὸ νοῦ του, ζυρλαίνεται γιὰ τὴν ἐπαρχοπούλα καὶ καρτερεῖ μοναχὰ νὰ γένῃ δικαστικὸς κιαπὲ νὰν τὴ γυρέψῃ τίμια ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς. Τώρα φεθαται κιάλα μὴ δὲν τοῦ τὴ δόση». — «Μὴ δὲν τοῦ τὴ δόση!»,

εἶπε μίσα τῆς ἢ ἐπαρχίνα, μὰ δὲν τὸ ξεστόμισε. Ἡ ἡεροχὴ στὸ ὄσῳ τῆς κόρης τῆς, ποὺ ἀναγνώριζε τὸ τέκνον τοῦ μπακάλη μ' ὅλα τὰ πλούτη του, τῆς ξύπνησε τὴν ἀρχοντικὴν περιφάνεια μίσα τῆς καὶ το συναίσθημα τῆς θέσης τῆς τὴν ἔκαμε νὰ πάρῃ ἀέρα καὶ νὰ ψιθυρίσῃ μόνον: «Σὰν ἐρῇ ἡ ὄρα τὸν πατέρα τῆς τὸν καταφέρνωμε».

Καὶ περιμένοντας τὴν ὄρ' αὐτὴ, ἔφρισε τὸν ἄντρα τῆς νὰ φύγῃ μοναχὸς του. Πολλὰς φορὰς στο χατίρι νὰ τοῦ τὸ πῆ, νὰ μισροστῇ μαζί του τὴν ὄραία ἐλπίδα, μὰ πάντα τὸν πειρασμό τὸν νίκησε ἡ ἰδέα πῶς θαοθῇ καλλίτερα ἂν τὸν ζαφνίσῃ μὲ τελειωμένο πράμα. Ἡ κυρὰ Ὅμιος δὲν ἀγαποῦσε τὰ μπερδέματα. Ὅσο κι ἂν ἤξερε πῶς ὁ ἄντρας τῆς δὲν παρανακατόνετα σὲ γυναίκαίς δουλιὰς, ὡς τόσο αὐτὸ τὸ θεὸς καὶ τὰ γυρεύεις, ὁ ἄνεμος ἔχει πολλὰ ποδάρια, συλλογιούνταν πάντα καὶ σὺπαινε καὶ καρτεροῦσε.

Μὰ ἡ μοῖρα ἄλλα λογάριζε. Ἀπᾶνεχα, πρὶν νὰ περάσῃ χρόνος ἀπ' τὸ χωρισμὸν τῆς κόρης τῆς, ἔξαρνος θάνατος τὴ χωρίσε ἀπ' τὰ σχέδια καὶ τὰ ὄνειρά τῆς. «Μίνα μὴ μπαίνεις στὰ νερά, εἰσ' ἀσυνήθιστη δὲν ἔπικσε τὸ καλοκαίρι ἀκόμα», τὴν παρακάλεσε ἡ δούλα Φρόσω. Μὰ ἔρχονταν γιορτὲς.

βάζη ὁ λαός. Τις θεωρίες τοῦ Darwin καὶ τοῦ Haeckel, πῦναι ἀλλουνοῦ παπᾶ βγγέλιο γιὰ τοὺς δικούς μας φοιτητές τῆς φιλοσοφίας, ἰδῶ μπορεί νὰ σοῦ τίς πῆ ἡ δούλα σου. Κι' αὐτὰ δὲν προέρχονται ἀπὸ μίμηση ἢ ψευτοπίδειξη γνώσεων, ὅπως θὰ φαντασταθῆ. "Οχι. Ὁ λαός εἶναι ἀναπτυγμένος ἔτσι. πού νὰ χρειάζεται τις θεωρίες αὐτές. Κι' ὄχι μόνο αὐτές, μὰ καὶ σοσιαλιστικὲς καὶ κοινωνικὲς καὶ λοιπὲς ἐν γενεῖ.

Ἐμεῖς ὁμῶς οἱ Ἕλληνες ἐντελῶς ἀστόχαστα κι' ἀπὸ κληρονομικὸ ἔγωισμό, συνειθίσαμε νὰ θεωροῦμε πὼς ὅλες οἱ φυλὲς εἶναι στραβὲς κι' ἀνάποδες, ἔξῃ ἀπὸ τὴ δική μας. Φανταζόμαστε τοὺς βόρειους λαοὺς ἀργοκίνητους καὶ σιωπηλοὺς, ἀδιάφορους, σκυθρωποὺς, βλάκες, κουφάρια πού περπατοῦνε. Κι' ὁμῶς συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Γιατί αὐτοί, πού ξέρουν νὰ ἐργάζονται ταχτικά τις καθημερινές, ξέρουν, μὲ ζωηράδα πού οὔτε φανκαστήκαμε ποτέ εἰμὲς οἱ προνομιοῦχοι, νὰ γιομίζουν τὴν Κεριακὴ τὰ Lokal τῶν χωριῶν καὶ τῆς πόλης, καὶ νὰ ρυθμίζουν τὸ βῆμα τους στοὺς ἤχους τοῦ βιολιοῦ τοῦ παιδοῦ μουσικάντη, ζαλιζόμενοι στὸ μεθῆσι τῶν πιὸ τρελλῶν κι' ἀφρόντιστων χωρῶν.

Ἐμεῖς τῶρα, ἡ ζωτικὴ καὶ δικλεχτὴ φυλὴ, τί ἔχουμε νὰ δεῖξουμε; Φιλεργία; "Οχι δά! Γιὰ νὰ κἀνης δέκα βήματα στὴν Ἀθήνα θὰ συναντήσης τριάντα ζητιάνους κ' εἴκοσι καφενεῖα πού ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὰ μεσάνυχτα βελῶνι στὶς σάλες τους δὲ χωρᾶε. Οἱ πάγκοι οὐδὲ Ζάππειο καὶ στὶς πλατεῖες γιομάτοι τις τρακόσες μέρες τῆς χρονιάς πού κάνει λιακάδα. Ἰδανικὸ τοῦ Ρωμοῦ εἶναι ν' ἀγοράση τί ποτα καρφίτσες, κἀνα δυὸ βελόνες, μερικὰ κουμπιὰ, βουρτσίτσες, χτένια, καὶ νὰ καθήτη μπρὸς στὸ Ταχυδρομεῖο, χαζεύοντας καὶ περιμένοντας νὰ πῆσῃ στὰ δίχτυα του κἀνας ἀτζαμῆς. Συνειθίσαμε νὰ φέρουμε αἴτιο τῆς ἀργίας μας τὸν ἥλιο. Ἀνόητες, ξέθωρες δικαιολογίες. Πού τὸν ἀπολαβαίνουμε αὐτό, τὸν ἥλιο, πού ἡ ἔλκυστικὴ ὁμορφία του μᾶς τραβάει ἀπ' τὴ δουλειά μας; Στὴ βασιεῖα καὶ βρώμικη ἀτμοσφαῖρα τῶν καφενειῶν. Βγαίνουμε ἀπ' τὸ σπίτι μας, γιὰ νὰ ρουφιζοῦμε τὴ χάρη του, καὶ τὴ ρουφᾶμε στὸν καφέ τοῦ Ζαχαρτοῦ.

Πού ὑπάρχει ἡ φροντίδα τῆς κοινωνίας γιὰ τὸ λαό; Ποιὸς ἐβγήκε ποτέ νὰ μιλήσῃ σωστὰ μαζύ του, νὰ ἰδῆ τί τοῦ λείπει καὶ τί θέλει; Κι' ὄχι μόνο δὲ βλέπουν τί θέλει, μὰ δὲν τῶχουν σὲ τίποτα καὶ νὰν τὸν βρίσουν, ἀμὰ τύχει εὐκαιρία, μὲ τὴν

ἐλαφρότερη συνείδηση πού μοῖρεῖ νὰ φανταστῆ κἀνεὶς, ὄχι μόνο οἱ συνηθητικῆί, μὰ καὶ οἱ δικοὶ μας οἱ ριζοσπάστες, πού κἀμώνονται πὼς εἶναι ἀνοητομάτηδες.

Πὼς εἶμαστε ζωτικὴ φιλή, ὅταν γιὰ μᾶς ὁ λαός δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἓνα μικρὸ σφαιρῖδιο στὸ λευκὸ μέρος βρώμικης κάλπης "Ὅταν δὲν παίρουμε χαμπάρι ἀ ὄμα ἀπὸ τὰ μεγάλα κοινωνικὰ ζητήματα πού ἀράζουν τὸν πολιτισμῖνο κόσμο, δίνοντας του εὐκαιρία νὰ ἐργαστῆ καὶ νὰ δρᾶσῃ. Ὅταν πῖσω ἀπὸ κάθε ἰδέα κι' ἀπὸ κάθε κίνημα ξεχωρίζουμε μόνι πρόσωπα καὶ βλέπομε μόνο ἀθρώπους. Ὅταν νομίζουμε πὼς τίποτα δὲν ὑπάρχει στὸν κόσμο ἔξω ἀπ' τὴν Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία καὶ τὰ πατριαρχικὰ ράσα. Ὅταν δένουμε τὰ χέριμα καὶ λύνουμε τὸ στόμα. Ὅταν χτυπάμε κάθε καιούργιο, κι' ὅταν βλέπομε στὴν ἱπιφάνεια τὴν οὐσία καὶ στὰ ρούχα τὸν πολιτισμό.

*

Φωναζοῦμε πὼς εἶμαστε ἡ ἐξυπνότερη φυλὴ. Πού τὴ βλέπετε τὴν ἐξυπνάδα τούτη. Στὰ καλαμπούσια; Ἐχουμε νὰ δεῖξουμε κἀνα ἔργο; Κάτι πού νὰ πᾶνεται, πού νὰ φαίνεται, πού μὲ τὸ δικὸ νὰν τὸ χαροῦμε; Θερροῦμε γιὰ ἐξυπνάδα τὴν κῆπως γρήγορη ἀντίληψη πούχομε. Γι' νὰν τὴν κάνομε ὁμῶς τὴν ἀντίληψη αὐτὴ, δ' ἀν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη ἐπιπολαίωγητα; Προτιμῶ χίλιες φορές τὸ Γερμανὸ καὶ τὴν Ἀγγλο, πού δὲ θὰ καταλάβῃ ἔσως τόσο γρήγορα ἔσο ἐγὼ ἓνα ζήτημα, μὰ πού ἀμὰ τὸ νοῖασει, θὰν τι νοῖωση πολὺ βαθύτερα καὶ πολὺ καθαρώτερα ἀπὸ μὲν. Εἶναι ἀστεῖο νὰ λέει πὼς εἶμαστε ἐξυπνη φυλὴ. ὅταν μᾶς λείπει τὸ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚὸ ΠΝΕΥΜΑ, τὸ κύριο τοῦτο σημεῖο τῆς ζωῆς ἑνὸς λαοῦ. Τί ἄλλο εἶναι τὰ καμώματὰ μᾶς παρὰ μίμηση, ἀστόχαστη, ἀνόητη, μίμηση κλασσικῆς σοβαρότητας κ' ἐλαφρότητας φράγκικης. Ὁ ΧΑΡΑΧΤΗΡΑΣ λείπει ἀπὸ κάθε ἔργο μας. Κ' ὑπάρχει ζωὴ δίχως χαραχτήρα;

Ἄς πάρουμε τοὺς φοιτητές, τὸ φωτεινὸ τοῦτο σημεῖο τῆς ζωτικότητος κάθε λαοῦ. Τί κάνομε λοιπὸν αὐτοί, ὅταν δὲν ξελαφυγγιάζονται στὶς παπατροπαράδοτες ταραχές; Ἡ θὰ κλειστοῖν στὴν κάμερή τους, ὑπερ' ἀπὸ δεκάωρο ἄκουσμα μαθημάτων στὸ Πανεπιστήμιο, ζητώντας, μεσαιωνικώτατα, στὶς ξερὲς ἐκφράσεις τῶν βιβλίων νὰ γνωρίσουν τὸν κόσμο καὶ τὴ ζωὴ, ἢ θὰ κλειστοῖν στοῦ αΓαμ-

βίττα καὶ στὰ βρώμικα καρενσία τῶν Χαυτεῖων, γιὰ νὰ παίξουν τάβλι καὶ νὰ μιλήσουν γιὰ τοὺς κομματάρχες. Ἄλλο φαινόμενα ζωῆς κἀνεῖα. Μουχλα, νέκρα, σαπῖλα. Μπορεῖ λοιπὸν ἀπ' αὐτοὺς νὰ βγῆ ὁ ἐπιστήμονας; "Οχι βέβαια. Ὅλοι θὰ γίνουεν παππαγάλλοι καὶ θὰ ξαναμαστήσουν τὰ λόγια, πού ξαναμασῶν τῶρα ἀπὸ ξένους οἱ καθηγητές τους. Αἰσθάνθηκε κἀνεὶς τους τὴν ἀνάγκη νὰ γνωρίσῃ ξένο κόσμο καὶ ξένα μυαλά; Μὰ εἶναι πολὺ νὰ ζητᾶμε νὰ γεννηθῇ αὐτὴ ἡ λαχτάρα μέσα τους, ὅταν ὑπάρχουεν καθηγητές, πού τοὺς λῖνε μὲ τίποτα ἀφίλεια γιὰ πολλὰ ζητήματα: «Τί λέει ἓνας κούτογερμανὸς ἐδῶ; Τί τοῦ λέω γῶ»

Φοιτητῆρες ὑπάρχουεν στὴν Ἑλλάδα, εἶναι τόσες λίγες πού νὰ μετριοῦνται στὰ δάχτυλα. Κι' ὁμῶς τὰ γερμανικὰ Πανεπιστήμια εἶναι γιομάτα ἀπὸ Βουργάρες καὶ Ρουμανίδες, καὶ Σέρβες. Ἐμεῖς ὁμῶς ἔχομε ἀκόμα μέσα μας τὴν πατριαρχικὴ ἰδέα τοῦ σπιτιοῦ, σύμπτωμα τῆς ὀπισθοδρομικῆς πολιτικῆς μας, νομίζουεν, πὼς ὁ προορισμὸς τῆς γυναίκας εἶναι νὰ κάθεται ἀπ' τὸ πρῶν ὡς τὸ βράδυ στὸ σπῖτι, γνέθοντας καὶ φλυαρώντας. Κ' ἡ πατριαρχικὴ τούτη ἰδέα μεταφραζεται στὸ νεοουλιτισμῖνο μυαλὸ τῶν ρομαντικῶν μας νέων, μὲ τὴ θεωρία τῆς λεπτῆς φύσης τῆς γυναίκας καὶ τῶν ὁμορφῶν χειρῶν της. Καὶ βρῖσκει φαντατικὸς ὑποστηρικτῆς σ' αὐτοὺς Κι' ἐν κἀνεῖα ἀπ' τὰ κορίτσια μᾶς ἀποφασιση κἀμμιά φορὰ, ποιὸς ξέρει, νὰ εὐρῶνη τις σπουδὲς του στὴν Εὐρώπη, θὰ πᾶν ἐκεῖ κρατώντας ἀπ' τὸ φουστάνι τὴ μάνικα της, μῆπως καὶ τυχὸν χαθῆ στὶς ἀπόμακρες, σκοτεινὲς αὐτές κοινωνίες, μὲ τὴν ἐπικίνδυνη φιλοσοφία τους πού κἀνεὶ τὸν ἀνθρώπο ὄχι κύριο τοῦ ἑαυτοῦ του, γιὰτὶ θέλει νὰ πιῆ τὴ ζωὴ ὡς τὸ κατκάθι. Ὅμῶς πὼς εἶναι δυνατό νὰ κἀνη τὸ κορίτσι ἀλλιῶς, ὅταν συλλογιστοῦμε τὴν ἐκπαίδεψη πού τοῦ δίνει ἡ κοινωνία μας, μαθωνοντας το πὼς ἡ γυναίκα εἶναι σκλαβα τοῦ μεθυσμένου ἄντρα καὶ τοῦ φιλότιμου ἀδερφοῦ.

Πού βρῖσκει τέλος πάντων ὁ κ. Πουλημένος τὰ στοιχεῖα πού δείχουεν πὼς εἶμαστε ζωτικὴ φυλὴ; Κι' ὄχι μόνο ζωτικὴ, μὰ καὶ (hear! hear!) ἡ ζωτικότερη τῆς Εὐρώπης! Κ' ἐπειδὴ βέβαια θὰ παραδέχεται κι' ὁ ἴδιος, πὼς ἔτσι ὅπως εἶμαστε τῶρα εἶν' ἀστεῖο νὰ θέλομε νὰ παραβληθοῦμε μὲ ἄλλες φυλές, θὰ παίρνη δλα του τὰ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Καλὸ σωσίβιο μὲ τὴν

κ' ἡ μάννα ἀγάπαγε τὴν πάστρα. Ἦθελε νάβῃ ὁ ἄντρας της, πού θῆρχονταν, τὴν κούλια του νὰ λάμπη. Κ' ἔτσι τοῦτος μόλις πρόφτασε τὸ ξοδὶ της. Τόσο γοργὰ ἔκαμε τὸ θᾶλα της ἢ πούντα της ἀκροποταμιᾶς.

*

Καντὲ τὸν καμὸ τοῦ χῆρου βγήκε ξανά στὸ χρησμένο Θώμο Κρανιά τὸ πρόβλημα: τί νὰ τὰ καμῆ τάρφανα; Νὰ τὰ πᾶρη μαζύ του, δύσκολο νὰ τάφισῃ μοναχά, ἀποκλεισμένο. Ἦ ἀδερφή τῆς μακαρίτισσας, πού εἶχε τρέξει στὸ ψυχρομάχημα της ἀπ' τὸ χωριό, τὸν ἔβγαλε πάλι ἀπ' τὴ σ-ενοχώρια. Πρὶσέρθηκε νὰ μείνη αὐτὴ προσωρινὰ μὲ τὰ παιδιὰ. Περηγοριὰ ἀνεπᾶντεχη. Μαζύ της ἔμενε στὴν κούλια του κ' ἡ σύνταξή της, σύνταξη χῆρας λογαγοῦ. Κ' ἔτσι ὁ Θώμος Κρανιάς ἀποχαιρέτησε τάρφανά του μὲ τὴν καρδιά διπλῆ ἠτυχασμένη.

Σὲ χέρια καλὰ τάρφινε. Ἦ θεῖα του: ἦταν γυναίκα ὅπως τὴν ἤθελε. Ἄν κ' ἦταν πα-τρεμένη εἴκοσι χρόνια μ' ἀξίωματικό, δὲν εἶχε φύγει ἀπ' τὸ χωριὸ ποτέ, δὲν εἶχε πᾶρει κενὰ πὸν ἄντρα της στὶς πολιτείες. Μιὰ κι αὐτὴ ἀπ' τις παλιὲς καλὲς συνήθειες τῶν ψηλῶν βουρῶν, πού ἡ ἀδερφή της θέ-

λητε νὰ τὴν πατήσῃ. Μὰ εὐτυχία καὶ δὲ βρῖσκοντανι πολλές κυρὰ Θώμιες κ' ἔτο παρηγοριεταὶ κάθε καρδιά πού λαχταρεῖ τὰ πάτεια. Ἡ χῆρα λοιπὸν τοῦ λογαγοῦ Παπαδογούλα εἶχε ἀπομείνει ἡ αὐττηρή, ἀπελῖκη ἢ χωριατίσα, ἢ ἀρχοντικὴ νοικοῦρη, τὸ ἀγροπνο μαντρόκυκλο, ὅπως τὸ χρειάζετοκα ἢ ἀρφακνεμένη κούλια. Ὅσο ἦταν ζωντανὴ ἡ γυναίκα του, ὁ Θώμος Κρανιάς δὲ σκοτίστηκε ποτέ του γιὰ τὴ φραμελιά του. "Οχι πὼς δὲν ἀγαποῦσε τὴ γυναίκα του ἢ πὼς ἡ καρδιά του δὲν αἰσθάνουταν τὴν πατρικὴ χαρὰ, μὰ τὴ φροντίδα τοῦ σπιτιοῦ τὴν εἶχε ὅλη ἀπάνω της ἢ μακαρίτισσα. Αὐτὸς εἶχε σκοτούρες ἄλλες: τὸ ἐπαρχεῖο, τὴν πολιτικὴ, τὴν ἀργατιά ἀπὸ τὰ βουρὰ του κι ἄκόμα μεγαλῆτερη τὸν καφενὶ. Ζικρέτια καὶ χαρτιά ἦταν ἀδυναμίες του κι ἀγάπες τρανήτερες ἀπ' τὴν πολιτικὴ κι ἀπ' τις στενεὲς οἰκογενειακῆς χαρῆς. Εἶν' ἀλήθεια πὼς μὲ μεγάλη ὄρεξη ἔρωγε τὸ μπουρέκι ἀπ' τὰ χέρια τῆς κυρὰ Θώμινας, μὰ μὲ πιὸ ζῆλο ξεφάχνιζε μιὰ πλάτη ἀρῖοῦ σὲ φῖλων συντροφιά μὲ ἀναγάλλισμα ψυχῆς ρουφοῦσε τὸ κρασί του ζεσταμένο στὴν πύρα τῆς γωνιάς τοῦ ἐπαρχεῖου, πλάι σὸ νυχτέρι τῆς γυναίκας του, χαί' εὐόντας στὰ γόνατά του τὸ μικρὸ Γεζίλα, ὡς τόσο σὰ νὲ ἀπνεε

ἢ καρδιά του ἠδονικότερα μέσα στοὺς πιγερούς κῆπνους ἑνὸς στενοῦ καμαρινιοῦ τοῦ καφενεῖου, ὅταν ἔβρῖσκε μιὰ τέταρτη φουρὰ τὸ ρῆγα του καὶ σῆκωνε τὸν πάγκο. Τὸ συχότερο ἦταν πὼς δὲν τὴν ἔβρῖσκε κ' ἡ μακαρίτισσα τὸ μάντευε τὴν ἄλλη αὐγὴ ἀπ' τὸ χαλασμένο κίφι του. Ἀδὲ συλλογίσαι τὰ παιδιὰ, καμῆνε μὲ μικρὸ μεγάλο τὸ καζάντι σου ἀπ' τὸ ἐπαρχιλίκι, τὸ τρώει οὔλο ἢ τράπουλα, τὸν γκρινιάζε μὰ αὐτὸς γελοῦσε. Ἀβῆταιο ἀρχοντιοῦ, της ἀπαντοῦσε: ἀπὸ κληρονομησα ἀπ' τὸν πατέρα μου μὲ τὸ σὸί μαζύ. Καὶ σὺ γι' αὐτὸ τὸ σὸί μὲ πῆρες, ὄχι γιὰ τὸ καζάντι μου.

Μὲ τὸ σὸί δικαιολογοῦσε πάντα κάθε παραπατημα του ὁ Θώμος Κρανιάς. Ἦξερε τί σεβασμὸ εἶχε ἡ γυναίκα του σ' αὐτὸ καὶ τᾶδραζε κάθε φορὰ. Ἐκεῖνη πάλι ἤξερε τὴν κάθε ἀδυναμία τῆς γενιάς τᾶντροῦς της καὶ δὲν τὸν ἔφινε ἀπὸ κοντό. Δὲν ἦταν μοναχὰ ὁ τίτλος τῆς κυρὰ ἐπαρχίνας, πού τὴν ἔκανε νὰ τὸν ἀκολουθᾶει στὴν περιπλανησὴ του μαζύ μ' ὅλα τὰ τᾶ ὄρθελα καὶ μὲ τὸ ἀρχαῖο τῆς μάννας της. Ἄν στὸ σᾶριὸ τὸν ἔφινε νὰ φύγῃ μόνος, καθὼς εἶδαμε, θηροῦσε πὼς ἡ ἡλικία πιὰ τοῦ γιὰ-τρεψὲ μιὰν ἄλλη κληρονομικὴ ἀδυναμία, πού τῆς θόλωνε τὴν εὐτυχία περσότερο ἀπ' τὴν τράπουλα

ἀλήθεια οι ἀρχαίοι! Σ' ὅποιον μᾶς κατηγορήσει γιὰ τὰ τωρινά, παρουσιάζουμε μεις τοὺς μπακίτηδες, κ' ἔτσι δένουμε γιὰ πάντα τὸ γαϊδάρι! Αὐτὴ εἶναι ἡ καθημερινὴ κ' ἡ ἐπίσημη πολιτικὴ μας. Ταχτικὴ ποὺ δείχνει ἀκόμα περισσότερο τὴν ἀναίμια μας. Γιατὶ ἂν παραδεχτοῦμε, πρᾶμα ποὺ δέχεται πολὺς ἀμφισβήτησες, πῶς εἴμαστε κατ' εὐτεῖαν ἀπόγονοι ἀπὸ κείνους, γιὰ ποῖο λόγο νὰ μὴν παραδεχτοῦμε πῶς εἴμαστε ἀπόγονοι ἐμφυλισμένοι. Διάβολε! Πέρασαν κοντὰ δύομισὴ χιλιάδες χρόνια ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ λάμπαν ἐκεῖνοι. Γίνανε στὸ μεταξὺ ἐκρηξες ἀπὸ ἡφαίστεια, στερέψανε ποτάμια, φεγώθηκαν παράλια, βουλιάζαν νησιά, ποὺ ξέρετε; μπερδεύει νὰ πῆρε τ' ἀναθεματισμένο ριζικὸ καὶ τὴ φυλὴ μας!

Ἐνώσω λοιπὸν ὁ κ. Π. δὲ μᾶς δείχνει καθαρά καὶ ξάστερα τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ δημιουργήσαμε τὰ τελευταῖα τοῦτα χρόνια, ἢ τουλάχιστο τὰ ζωτικὰ σπέρματα ποὺ ἔχουμε μέσα μας, μὲ φκίνεται πῶς ἔχω τὸ δικαίωμα ἀμφισβητῶ τὰ λόγια του γιὰ τὴ ζωτικότητα τῆς φυλῆς μας. Ἐνώσω δὲ μᾶς δείχνει κάτι βαθύτερο καὶ διαρκέστερο ἀπὸ τὰ καλαμπούρια καὶ τὴ φιλοσοφία τῆς ἀδιαφορίας, ποὺ χαρακτηρίζει κάθε Ρωμιό, καὶ ποὺ εἶναι ἴσως ἰκανὴ νὰ ἐνθουσιάσῃ ἕνα ποιητὴ, ποὺ βρίσκεται στὸ πρῶτο στάδιο τοῦ ρωμαντισμοῦ του, μὰ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ σὲ μιὰ κοινωνία μὲ αἶμα καὶ μὲ ὄρεξη γιὰ πράξη, θὰ μὴν ἐπιτρέπῃ νὰ μπιβιάλλω στὴν ἐξυπνάδα τῆς φυλῆς μας.

Καὶ παριστάνοντας ὁ κ. Π. τὴν Εὐρώπῃ γερασμένη τώρα, καὶ μὲ σάπιο φιλοσοφικὸ σύστημα στὸ βίβιο της, κ' ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνας ζωτικὴ, γερὴ φυλὴ, ἐρχεται σὲ ἀντίφαση στὰ λογικὰ συμπεράσματά του. Γιατὶ ἂν παραδεχτοῦμε γιὰ μιὰ στιγμή πῶς εἴμαστε ἢ περιφνημὴ αὐτὴ φυλὴ ποὺ φαντάζεται, ἀναγκαστικῶς γιὰ ν' ἀνεπτυχτοῦμε, θὰ κολουθήσουμε δυὸ εἰδῶν μονάχα δρόμους. Ὁ ἕνας εἶναι ὁ δρόμος ποὺ ἀκολούθησε καὶ ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, τῆς οἰκονομικῆς ἐξέλιξης. Ἐκὶ ἀκολουθώντας τὸ δρόμο τοῦτο, θὰ φτάσουμε στὸ σημεῖο ποὺ βρίσκεται τώρα ἡ Εὐρώπη. Δηλ. στὸ σάπιο ὑλιστικὸ σύστημα, κατὰ τὸν κ. Π. Γιὰ νὰ φτάσουμε λοιπὸν σὲ τέτοιο σημεῖο, θὰ πῆ πῶς δὲν εἴμαστε ζωτικότεροι ἀπὸ κείνους. (Ἡ μήπως τυχὸν νομίζει ὁ κ. Π. πῶς ἡ Εὐρώπη πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια δὲ βρισκόταν στὴν ἴδια κατάστασι μὲ μᾶς;) Ὁ δὲ ἄλλος δρόμος εἶναι τὸ ξαναγύρισμα πρὸς τὰ πίσω, πρὸς τὸ

γεοδαιλικὸ σύστημα Κακὸ καὶ ψυχρὸ σύστημα, ὅπως τουλάχιστο μᾶς ἐπιτρέπουν νὰν τὸ κρίνουμε οἱ τωρινὲς μας γνώσεις. Τρίτο δρόμο δὲν ξέρω δυττωχῶς ἐγὼ κανένα. Ἄν τυχὸν ξέρῃ ὁ κ. Π., θὰν τοῦ χρωστάμε χάρι κ' ἐγὼ, κ' ὅλος ὁ κόσμος μαζὺ μου, ἂν μᾶς τὸν φανερώσῃ. Ξέρετε τί θὰ πῆ, ἀδερφε, νὰ κολουθήσουμε δρόμο καινούργιο, ποὺ νὰ μᾶς φέρῃ στὴ σαπίλα ποὺ βρίσκεται ἡ Εὐρώπη τώρα! Τί ἄλλο καλλίτερο μπορούμε νὰ εὐχθῶμε!

Ἐτοῦτα εἶχα νὰ σημειώσω σ' ἕνα ὠρισμένο κομμάτι τοῦ ἀρθροῦ τοῦ κ. Πουλημένου. Μὲ τὸ νὰ θέλω ὅμως νὰ δείξω πῶς ἡ φυλὴ μας δὲν ἔχει φανερώσει πουθενὰ ἀκόμα τὰ σπέρματα τῆς ζωτικότητος καὶ τῆς ἐξυπνάδας, ποὺ, κῆπως αὐθαίρετα, θέλει νὰν τῆς κολλήσῃ ὁ κ. Π. κ' οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς δημοφύλους μας μαζὺ του, δὲ διώχνω ἀπὸ τὴ σκέψη μου τὴν ἰδέα, κ' ἀπὸ τὴν καρδιά μου τὴν ἐλπίδα, πῶς μποροῦν ὅλα νὰ διορθωθοῦν. Κ' ἐπειδὴ παρδέχομαι κατὰ γράμμα τὸ σύστημα τοῦ Σκληροῦ, πιστεύω πῶς ἡ αἰτία τῆς στασιμότητος βρίσκεται στὸν ψευτοφροδοδικὸ ἰδεαλισμὸ τῆς πλουτοκρατίας μας, καὶ εἶμαι, ὅπως κ' ἐκεῖνος, τῆς ἰδέας, πῶς μόνον τότε θὰ κατορθώσουμε νὰ δώσουμε μιὰ κίνηση στὴ στασιμωμένη μηχανὴ μας, ἅμα σπᾶσουμε τὰ εἰδῶλα μὲ τὰ ὅποια μᾶς θρέφει ἡ κυριαρχούσα τάξι, δημιουργώντας δυνατὴ ἀντιπολίτῃ ἀπὸ τίς τάξεις τοῦ λαοῦ. Στὸ μεταξὺ ὅμως πρέπει, οἱ λίγοι ἐμεῖς τουλάχιστο, νὰ πετάξουμε τὴ σκουριά τῶν περασμένων ἰδεῶν, καὶ νὰ μὴν ἡσυχάζουμε μὲ τὴν πεποιθησι πῶς εἴμαστε ἢ ζωτικότερη φυλὴ τοῦ κόσμου, ὄνειρευόμενοι στὴν ὀρμὴ τῆς φαντασίας μας πῶς θὰ ἀνέλθωμεν τὰς οὐρανοτόξους τοῦ οὐρανοῦ ἀψίδας, ἐν αἷ; ἀετοὶ καὶ κεραυνοὶ δολιχοδρομοῦσι, κρατώντας στὸ ἕνα χεῖρ τὸν Πλάτωνα, στὸ ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο...καὶ στὸ ἄλλο τὸ ξίφος!

ΦΩΤΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΤΑ ΠΡΑΤΗΡΙΑ

ΤΗΣ ΛΑ-Γ-ΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Μετεφέρθησαν εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου 43 ἐντὸς τοῦ Χρυσοῦ Οἴκου (Maison Dorée) τοῦ μεγάλου Κατοπτροποιεῖου τοῦ κ. Α. Π. Εὐαγγέλου, ἔναντι Στοῦς Ἀρσακτείου.

κι ἂν σ' ὅλη τὴ ζωὴ της εἶδεξε κάπια ἐπιείκεια σ' αὐτὴ, ὁ λόγος ἦταν γιὰ τὴν ἔριχνη πραγματικὰ στὸ σῶσι. Ἡ χωρικήτι ἀρχοντιά τοῦ τόπου της τὴν εἶχε συνηθίσει, τῆς εἶχε ριζωμένη μέσα της μιὰ πίστη σὰ σὲ νόμο φυσικὸ. Τὸ σῶσι πρέπει νὰ τὸ παίρῃ κανένας ὅπως εἶναι, μὲ ὅλα τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ του, νὰ τὸ σέβεται μὲ ὅλες τίς ἀρετὲς καὶ τίς ἀδυναμίες του. Κ' ἔτσι στὸ τέλος κ' οἱ στερνὲς καταντᾶν σὰ φυσικὲς, γίνονται ἐνστικτὰ συνηθμένα μὲ τὸ σῶσι ἀνθρώπου, ἀπαραίτητα συστατικὰ τῆς ἀρχοντίας. Χωρὶς αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατὴ ἀρχοντιά, χωρὶς αὐτὰ εἶναι ἀνεφάνταστο τὸ σῶσι, τὸ εἰκόμιστο γιὰ τὴν κυρὰ Θάμεια, τὴν κόρη τοῦ ἰτόβιου στὸν καιρὸ τοῦ βλαχοδήμαρχου Γουρνίτσα.

Ὅσο γιὰ τὸν ἀντρα της, αὐτὸς στὸ βάθος δὲν εἶδσε ποτέ του σημασία πολλὴ στὸ σῶσι, τὸ ἐλάχι στο ἀνώτερη ἀπ' τὴν πρακτικὴ ἀξία του. Ὅσο ἦταν ἐπαρχος, ἡ θέση του κ' ὁ τίτλος τοῦ ἀσφάλιζαν τὴν καλοπέρασι ποὺ γύρευε μονάχα στὴ ζωὴ σὰν ἐρχοῦταν ἢ πάψῃ, τότε καταφευγε στὸ σῶσι ποὺ τοῦ χρειάζονταν γιὰ τὸν ψωλὸ καὶ τὸν μπακάλη. Τώρα ὅμως ποὺ χῆρεψε, τώρα ποὺ ἦταν ἀνάγκη πίσω τὰ φανὰ του, τὸ ξαναθυμήθηκε. Τοῦ φαίνονταν πῶς τὸ ἔφινε μαζὶ τοὺς σὰ φύλακα καὶ σὰν προστάτη.

Τὸ σῶσι τοῦ Κρανιά δὲν ἦταν ντόπιο βέβαια στὴν πύλη κοντὰ στὸν ποταμὸ, μὰ πάλι οὔτε κ' ὀλοτελα ἄγνωστο. Ἡ ἀρχοντιά ποὺ ξεχείμαζε στὸν κάμπο καὶ δὲν ἐπαψε νὰ προσκυνᾷ πάντα τὴν αὐλόπορτα τῆς κούλιας, ἦταν τὸ πῶσι τρανὸ τοῦ σιτήριμα κ' οἰκόσημα, ποὺ κ' ἀρχοντιά καὶ πλέμπα εἶδῃ στὴν πόλη δὲ μπορούσαν νὰ μὴν τὸ σεβαστοῦν. Καὶ πράγματι ὁ Θάμος Κρανιάς δὲν εἶχε ἄδικο νὰ βασίλειται σ' αὐτό. Ἡ γ ναικαδέρη ποὺ εἶναι μὲ τὰ φανὰ του δὲν εἶχε λόγος νὰ νοστακλήσῃ τίς τιμὲς καὶ τίς κομματικὲς φροντίδες, ποὺ αἴσισε πίσω στὸ χωριό. Οὔτε ἡ παλιόκαπα τοῦ τόπου της, οὔτε οἱ προσεστὲς τῆς πόλης κοντὰ στὸν ποταμὸ τὴν παρατήσαν μοναχὴ στὴ θλίψη της. Οἱ ἐνιά, οἱ σαράντη, τὸ ξάμνηνο τῆς ἐπαρχίας μοιρολογήθηκαν ἀπ' τίς καλλίτερες νοικοκυρὲς τοῦ τόπου, καμιά δὲν εἴλεψε νὰ μὴ συλλυπηθῇ καὶ νὰ παρηγορήσῃ μὲ τὴ συνοδιά της τὴν κούλια τὰ κροπόταμου. Κι ὅσο γιὰ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, ἡ κούλια σὰ νάλλαξε κυρὰ μονάχα καὶ μπερτεῖδες σὰ παραθῶρά της (βάρφτηκαν μαῦροι γιὰ τὸ πένθος τῆς μακαρίτισσι), ὅλα τὰ ἄλλα συνέχισαν τὸ συνηθισμένο δρόμο τους. Ἡ σοῦπα δὲν ἐπαψε νὰ κόβεται μὲ τίς ἀγουρίδες τῆς κλημκτα ριῆς, ὁ Γεσίλας νὰ κληγάτῃ τὰ τσόνια μὲ τὴ σὰ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ
Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 5.— Γιὰ τίς Ἐπαρχίες Δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. Χρ. 10.

Γιὰ τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (2 Δρ. τὴν τριμηνία) συνδρομίες.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κισόκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Στεφάνης Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηροδρόμου Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντικρυ στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ὁ σκυλοκαυγᾶς—Ὁνόματα ποὺ νοικιάζονται—Καὶ δικὰ μας—Ὁ «Γήταυρος».

ΚΑΛΑ τὴν ἔλαθε ὁ κ. Χατζηδάκης. Τοῦ ἄξιζε Βγαίνον τώρα καὶ τὸν βρίζουν καὶ οἱ δικοὶ του, οἱ καθαρευοσιάνοι (κοίταξε καὶ Ἀθήναις 4 τοῦ Γενάρη, σελ. 1, στήλ. 1) καὶ τὸν λὲν προδοτὴ καὶ σλαβόφιλο καὶ ζηνᾶν τὴν πάψη του ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο γιὰ. λέει, διαφέντεψε μὲ τὴν ὑπογραφή του τὸ ἄρθρο τοῦ Βιλαμόβιτς, τοῦ σλαβοπουλημένου κτλ. Κάτου ἀπ' ὅλα αὐτὰ κρύβεται κάποιος δάχτυλος Μιστριώτικος. Κ' ὁ δάχτυλος αὐτός, ὁ δχι καὶ τόσο παστρικός, ἔτσι ἔπρεπε νὰ φερθεῖ τὴ φορὰ κ' εἶται φέρεται. Μιστριωτικώτατα καὶ Χατζηδακικώτατα.

Καὶ ξεγινώμαστε Ὁ Χατζηδάκης καὶ πῆρε καὶ πρόπερι, δια βρίζεται ἄντιμα καὶ ἀναντις ὁ Ψυχᾶρης, ὁ Κρομπάχερ καὶ τόσο ἄλλοι σοφοὶ ἄντρες, δικοὶ μας καὶ ξένοι, στήθηκε στὸ πλευρὸ τοῦ Μιστριώτη καὶ ἡ σωμαίνοντας ἢ χαμογελώντας καὶ κουνώντας τὸ κεφάλι του ἐπιδοκιμαστικὰ, ἔφινε νὰ πιστεῖται πῶς ὅσοι ἀνοήσιες λέει ἢ γράφει ὁ Μιστριώτης, τίς ὑπογράφει καὶ ἡ ἀρεντιά του, σὰν κοπέλι καὶ θαλασσιῆς του Φέτος, στὴ γελόια Μιστριωτικὴ ἐπίθεσι κατὰ τοῦ μεγάλου Βιλαμόβιτς, ἔχασε ὁ Χατζηδάκης τὴ προσωπικὰ, θυμήθηκε πῶς εἶναι ἐπιστήμονας καὶ βγῆκε, σὰν ἐπιστήμονας, νὰ ρηθῇ τὴν ἄτιμη καὶ γελόια σκυφοαντία καὶ ν' ἀποδείξῃ πῶς ὁ Βιλαμόβιτς ὄχι μονάχα μισέλληνας δὲκ εἶναι, μὰ τὸ ἐναντίο, εἶναι φιλέλληνας ἀπ' τοὺς πῶ ἀγνοῦς καὶ φανατικούς.

Κι ὁ Μιστριώτης χόλιασε, καὶ μ' ὅλο του τὸ δικιο, κ' ἔγραψε, ἢ ἔβαλε τὰ κοπέλια του καὶ γράψανε (Γαρδίκηδες,

στρα του κ' οἱ ἀδερφοὶ του, ἡ Μαριώ κ' ἡ Κούλα, νὰ μὴ μαζώνωνται ἀπ' τὴν ἀκροποταμικ. Τόσο λίγο ἀλλάζει τὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς τριγυρῶ του ἐνκ ἄτομο ποὺ χάνει ἄξια ἀπ' τὴ μείση. Ἐστω κ' ἂν αὐτὸ εἶναι ἡ μάννα σ' ἐνκ σπιτί. Αἰσθημα ὀλιθερὸ γιὰ τὸ θνητό, ὡς τόσο μοιραῖος νόμος.

Μονάχα γιὰ τὴ φρόσω τὰ νάλλαξε ἡ ζωὴ τὸ δρόμο της. Μὲ τὴν ἀπόφρασι νὰ μὴν πᾶνε τὰ φανὰ μαζὶ μὲ τὸν πατέρα, ἔφινε κάπως ἡ καρδιά στὸν τόπο της. Κοντὰ στὴ στέψησι τῆς μάννας νὰ χωρίζονταν κ' ἀπ' τὴν ἀγαπημένην δὲ θὰ τὸ φτορούσε. Μὲ τὴ μάννη φορισία, μὲ τὴ χλωμάδα τῆς ἀρχῆνας ἐπιζέε τώρα θὰ τὸν ἀποτρέλλαινε, θὰ τὸν ἀνάγκαιε νὰ δεσπῇ γλήγορα ἐνκ τέλος. Ἀλλὰ ποὺ νὰ τὴ βλέπῃ τώρα ἐκεῖνος; Ὁ περίπικτος τῆς κόπης καί, πρὶν χρονιάς ἡ μάννα, δὲ μπορεῖ νὰ βγαῖνη στὸ παραθύρο δὲν λέει γιὰ τὸν κόσμο. Ὅτι κάμη μοναχὰ τὸ θροῦ στὴν αὐλόπορτα κλειστὰ, μὲ φόβο καὶ μὲ τρόμος μὴ μυριστηῖ ἡ θεὰ τίποτα ἢ μὴν τὴν παρῇ τὸ μάτι τῆς γειτονίας. Μὰ τέλος δὲν εἶναι ἡ φτώχεια μοναχὰ ποὺ βρίσκει τέχνες στὴν ἀνάγκη της, ἔχει κ' ἡ ἀγάπη τοὺς δικούς της τρόπους. Ἡ θεὰ ἀγαπᾶει τὴ νοικοκυροσύνη ὄχι λιγότερο ἀπ' τὴ μάννα. ἡ δουλιὰ ντροπὴ δὲν